

SOŠKI TEDNIK

Leto II. Štev. 9.

Gorica, sobota 2. marca 1946

Cena L. 4.—

Glas iz ljudstva

Iz vseh koncev in krajev Goriske nam preprosto delovno ljudstvo piše, da je pripravljeno za sprejem zavezniške razmejitvene komisije v svojih krajih. V svojih pismih povdarjajo, da so si okrasili svoje lastne hiše, ki so jih pred sto leti zgradili njihovi pradedje. Pravijo pa tudi to, da so sedaj prišli tujci, ki jim zapovedujejo in strahujejo, da jih bodo celo strogo kaznovali če do 27. t. m. ne izbrisejo svojih napisov.

Napisi, kot se vsak lahko prepriča, niso grozilni niti ne ogrožajo javnega reda niti miru, temveč so napisi, ki jih je ljudstvo samo izpisalo, so želje, je volja vsega ljudstva, ki si želi uresničitve svojih stoletnih sanj. Napisi izražajo nič več in nič manj kot pa željo po pravični in končni rešitvi svojega narodnega vprašanja, svoje narodne svobode. Želijo si svojo ljudsko oblast, ki so si jo zgradili v teku najhujše borbe, kar jih pomni zgodovina človeštva. Želijo priključitev k Jugoslaviji.

Naše ljudstvo se je dvignilo in neustrašno borilo tedaj, ko so se zavezniški državniki in politiki nahajali v velikem škripcu. Tedaj so nam obljubljali to, kar danes ljudstvo zahteva. Danes, ko je prišel dan, da se bo določala meja, nam pa isti, ki so nas vzpodbujali, za katere smo nesebično žrtvovali in se izpostavljali, celo zabranjujejo in pretijo zato, ker jih spominjamo njihovih danih obljub.

Vprašujemo se, s kako pravico izdajajo razne »oblasti«, ki jih naše ljudstvo ni nikdar priznalo, ki so vsiljene od zunanjih sil, zato izrazito protiljudske in nam po vsem tuje in nasprotne, nekake ukaze o izbrisih napisov iz naših hiš, potem ko je ZVU v svojem odloku št. 28 jasno povedala, da se ne sme pisati na javne zgradbe in prostore, med tem ko se privatne hiše z dovoljenjem gospodarja lahko krasi in piše? Civilna policija, ki grozi in straši naše ljudstvo, da mora izbrisati napise naj prebere odlok št. 28. Poleg vsega naj vedo vsi, da so te hiše naše, da je ta zemlja naša, da smo svojih hiš sami gospodarji in da gospodar na svoje hiše napiše, kar sam hoče. Ako to ne gre v račun raznim reakcionarjem in filofašističnim elementom, je to njihova stvar in odgovarja njihovemu prepričanju.

Naše ljudstvo se je za demokratske pravice, ki jih je tudi drago plačalo, borilo in jih izbojevalo, zato se ne bo dalo ogoljufati. Naj rovarijo reakcionarji, naj grozijo, naj strašijo, zmagala bo ljudska volja, kajti ona sloni na pravici. In te pravice, prav zaradi tega ne bodo iztrgale iz rok našim ljudskim množicam nobene reakcionarne sile, ker so izbojevane v štiriletni krvavi borbi.

DEMONSTRACIJE KOBARIŠKEGA IN BOVŠKEGA LJUDSTVA

Kobariško ljudstvo demonstrira in zahteva svoje pravice

Po odhodu JA iz Kobariškega se je položaj za Slovence vsaki dan poslabšal. ZVU ni in ne upošteva ljudske volje in ljudske težnje. Začelo se je z ukinitvijo ljudske oblasti, Narodne zaščite, itd. Sedaj so jim vsilili Civilno policijo, ki je večji del rekrutirana iz vrst okupatorjevih sodelavcev in ljudstvo jo smatra za sovražno. Javni red in osebna varnost vaščanov nista zaščitena, neredi in poboji fašističnih pomagačev zlasti v Breginjskem kotu so na dnevnem redu. V slovenski šoli favorizirajo italijanski jezik. Odslavljajo učitelje in učiteljice, ki so iz naroda in ki so se aktivno borili v partizanskih vrstah proti fašizmu in nacifašističnemu okupatorju. Pred dnevi je bila suspendirana učiteljica Miklavič Pavla iz Idrskega, aretirali so učitelja Rejc Danila iz Breginja. Oba sta znana kot profitašista ter vzgajala mladino v duhu vsestranskega kulturnega napredka.

To so vzroki, da je ljudstvo na Kobariškem dne 25. II. demonstriralo, ker ne more več prenašati krivic, ki jih izvajajo naši zavezniki. Zato se je ljudstvo od Volč do Rbediš, iz Livških vasi in iz vasi to in onstran Soče spontano dvignilo ter prišlo z velikim

številom zastav in transparentov v Kobarid na Trg svobode. Pred sedežem ZVU je vzklikalo: »Dovolj je bilo 25 letnega zatiranja slovenske šole in jezika«, »Dovolj je s preganjanjem slovenskih učiteljev«, »Dovolj trpljenja in suženjstva trpinčanega primorskega ljudstva«. Zbrano ljudstvo je pred sedežem ZVU odločno zahtevalo svoje šole in svoje učitelje. Izreklo se je proti usiljevanju italijanščine na Kobariškem. Zahtevalo je svojo narodno zaščito, ki bo branila ljudstvo pred ropi in nasilji. Na koncu pa je zahtevalo svojo priključitev k Jugoslaviji in da se spoštujejo izvojevane narodne pravice. Jasno in odločno se je zbrana množica izrekla proti tuji intervenciji in vsiljeni oblasti, ki nima nobene zaslonbe v ljudstvu. Med drugim je množica ogorčeno protestirala proti kršitvam elementarnih načel demokracije ter odločno zahtevala svobodo zborovanja in da se zborovanja merijo po uri. Vse te zahteve so bile izpisane na transparentih. To se je slišalo iz tisočih grl pred sedežem ZVU. V tem smislu je bila izročena tudi resolucija okrajnemu guvernerju kap. Clarc Painterju.

Streljanje v zrak

Ko so se okoli 10. ure ljudske množice pojavile na cestah, ki peljejo v Kobarid, jih je zavezniška policija s streljanjem v zrak hotela preplašiti in ljudstvo razgnati. Medtem, ko so vojaki z nasajenimi bajoneti blokirali dohode, ki peljejo v Kobarid, da bi s tem zabranili dotok novih demonstrantov, je bil njihov trud zaman. Čim je ljudstvo opazilo, da se zabranjuje prihod novim demonstrantom, je prodrlo kordon policistov in množica se je spojila z demonstranti, ki so že bili na trgu. Več ljudi je bilo od sirovih vojakov in oficirjev pretepenih, eden pa celo ranjen, ker

mu je vojak z bajonetom na puški prerezal roko. Popolnoma jasno je, da je nato ogorčenje stopnjevalo. Še bolj pa je stopnjevala odločnost ljudstva, ko se je pojavila zasovražena civilna policija. Množica je »črnece« obkolila in jih razkrinkala kot bivše sodelavce okupatorja, zahtevala njihovo takojšnje odstranitev. Ameriška policija je nato »črnece« odstranila in »zaprla« v občinske prostore. Med tem časom pa je prišel drugi kamijon s »črnici« in to je ljudstvo še bolj razjezilo. Na protest množice se je črna civilna policija umaknila.

Izvoljena delegacija ljudstva pri guvernerju

Ko se je delegacija mudila na sedežu ZVU, je preko 2000 glava množica na Trgu Svobode prepevala himno »Hej Slovani« in druge narodne pesmi, ki so mogočno odmevale ob bližnjih hribov. Iz županstva pa je skozi odprto okno znana sodelavka fašizma, — uradnica Skalin Pavla — pljuvala na množico. Del demonstrantov se je odpravil pred župnišče, ker se je tam nahajal vojni zločinec, domobranski poročnik Pontar. Ljudstvo je zahtevalo njegovo izročitev in da se ga kaznuje kot vojnega zločinca. Zavezniška policija pa ga je ščitila.

Ko se je na vratih prikazala izvoljena delegacija, je bila burno pozdravljena in delegat Ličan Franc je ljudstvu obrazložil, da je guverner sprejel resolucijo in obljubil, da jo bo poslal Zavezniški vojaški upravi v Trst in da bo ista predložena razmejitveni komisiji in mirovni konferenci.

V svojem nagovoru je tov. Ličan Franc med drugim pripomnil, da je tukaj protestno pismo, spo-

Demonstracija se je s tem spremenila v odločno vsesplošno ljudsko manifestacijo. Še dolgo časa so odmevale pesmi na Trgu svobode, nakar je prišel iz urada tudi sam guverner in se pogovarjal s sinom našega velikega skladatelja Andreja Volariča in tudi ljudstvu je spregovoril par besedi. Med drugim je dejal, da je

PROTI NASILJU

sam opazil, da tod biva pošteno in delovno ljudstvo, o čigar usodi bodo na mirovni konferenci odločale Rusija, Anglija, Amerika, Francija in Jugoslavija in da se bo vprašanje rešilo v prilog ljudstvu. Miril je ljudstvo, naj se nikar ne razburja. Nato se je ljudstvo v miru in s pesmijo razšlo.

ZAHEVE PO SPOŠTOVANJU Ljudskih PRAVIC

26. februarja zvečer je tudi po Bovecu od hiše do hiše hodila civilna policija ter dajala povelje, naj se naslednjega dne zbrisejo iz vseh hiš napisi, s katerimi izražajo Bovečani željo in zahtevo po priključitvi k Jugoslaviji.

Naslednjega dne, namesto brisati svojih napisov, se je v popoldanskih urah bovško ljudstvo zbralo pred sedežem okrajnega guvernerja ZVU, na Trgu svobode, in zahtevalo svoje pravice. Množica več sto ljudi je nosila jugoslovanske in slovenske zastave ter transparente, na katerih so bile izražene zahteve po spoštovanju ljudskih najosnovnejših pravic, ki jih zasadbene oblasti, zlasti preko svojih civilnih poli-

cijskih organov, z dneva v dan bolj grobo kršijo.

Civilna policija je tudi takrat, kot v vsaki priliki, začela ljudstvo razganjati in tepsti. Prišlo je do pravega pretepanja med civilnimi policisti in neoboroženim ljudstvom, ki je nato ogorčeno in v množici uprizorilo demonstracijo proti sami civilni policiji in zahtevalo njeno odstranitev. Civilna policija je bila odstranjena, na zahtevo ljudstva so zavezniki bili primorani aretirati tudi enega izmed teh policistov, ki je pretepel ljudi. Na njeno mesto so nastopili zavezniški oboroženi vojaki, ki so tudi na konjih nadzirali ljudsko demonstracijo. Delegacija je šla do guvernerja s spomenico ljudskih zahtev.

Ob 28 letnici Rdeče armade

je ljudski komisar za obrambo ZSSR generalisim STALIN izdal naslednje povelje

Tovariši rdečearmejci in mornarji Rdeče armade, podoficirji, oficirji in generali!

Danes proslavljamo 28. obletnico obstoja Rdeče armade.

Rdeča armada, ovenčana s slavo zmag nad nemškimi in japonskimi imperialisti, pričakuje 28. obletnico v procvitu svojih sil. Iz dolge in težke vojne je Rdeča armada izšla kot prvovrstna armada visokih moralno-borbenih vrlin s popolnoma sodobno oborožitvijo, z najbolj izkušenimi in ojeklenlimi komandanti.

V vojni s fašističnimi napadalci je Rdeča armada pokazala, da je dorasla svojim velikim nalogam, pokazala je, da je zvesta in zanesljiva zaščitnica interesov sovjetske države. Naši borci, oficirji in generali so upravičili zupanje ljudstva ter častno izvršili svojo dolžnost pred domovino. Sovjetski ljudje so se na lastne oči prepričali, da se lahko trdno zanesejo na Rdečo armado. Naši narodi so upravičeno ponosni na svojo armado, na njene zmage ter spoštujejo svet spomin na junake, ki so hrabro padli v bojih za domovino.

Veličastne zmage Rdeče armade je mogoče pojasniti predvsem, ker je to prava ljudska armada in ker brani interese svojega ljudstva. Sovjetski ljudje vroče ljubijo svojo armado in neprestano skrbijo za okrepitev njene moči. Ta skrb se je posebno jasno pokazala v težkih letih velike domovinske vojne. Vse naše ljudstvo je dan in noč delalo za fronto, za zmago. Brez požrtvovalnega dela delavcev, kmetov in inteligence ter njihove materialne in moralne podpore Rdeča armada

ne bi mogla premagati sovražnika.

Zmage Rdeče armade je nadalje lahko pojasniti s tem, da skrbi za njo in jo vzgaja Komunistična partija.

Izvršujoč oporoko velikega Lenina je sovjetsko ljudstvo pod vodstvom Komunistične partije preobrazilo našo domovino iz zaostale v napredno, iz agrarne v industrijsko deželo. Na ta način so bile ustvarjene vse potrebne materialne možnosti za uspešno borbo Rdeče armade s sovražnikom.

V letih velike domovinske vojne je Komunistična partija čvrsto strnila našo deželo v enotno vojno taborišče ter usmerila vse napore ljudstva in armade k enemu samemu skupnemu cilju — k uničenju sovražnika. Komunistična partija je sovjetskim borcem tolmočila smisel in cilje vojne, gojila v njih ljubezen do domovine, utrjevala v njih borbeni duh ter jim vlivala pogum in disciplino. Vse to je bilo važen pogoj za našo zmago.

Sovjetska zveza je zaključila vojno z zmago nad sovražnikom ter vstopila v novo mirno dobo svojega gospodarskega razvoja. Sedaj pa stoji pred sovjetskimi narodi naloga — utrditi izvojevane položaje — kreniti dalje naprej k novemu gospodarskemu dvigu. Ne moremo se omejiti samo na utrjevanje teh položajev, ker bi to privedlo do zastoja — mi moramo iti naprej, da bi ustvarili pogoje za nov silen vzpon narodnega gospodarstva. V najkrajšem roku moramo zaceliti rane, ki jih je prizadejal sovražnik naši deželi, obnoviti predvojno

raven razvoja narodnega gospodarstva s tem, da v najkrajšem času v znatni meri prekoračimo to raven, da povečamo materialno blagostanje ljudstva in da še bolj okrepi moč vojaško in gospodarsko moč sovjetske države.

Pod novimi pogoji mora Rdeča armada budno bdeči nad ustvarjalnim delom sovjetskega ljudstva ter zanesljivo varovati državne interese Sovjetske zveze, meje naše domovine pa napraviti za sovražnike nepristopne.

Med vojno je bila glavna naloga borcev, oficirjev in generalov Rdeče armade izvojevanje zmage, spretno uporabljanje svojih sil in znanja za popolno uničenje sovražnika. V miru pa je prvenstvena naloga vseh borcev, oficirjev in generalov brez izjeme v neprestanem izpopolnjevanju svojega vojaškega in političnega znanja. Vsi rdečearmejski in podoficirji se morajo neustrahovano učiti vojne spretnosti, spoznavati svoje orodje in brezhibno izpolnjevati svoje službene dolžnosti. Od oficirskega kadra se bolj kakov kakor kdaj koli zahteva, da dobro vežba in vzgaja podrejene. Med vojno so oficirji in generali Rdeče armade dobro obvladali spretnost vodstva čet na bojišču, sedaj pa morajo vsi oficirji in generali dovršeno obvladati spretnost vežbanja in vzgajanja čet v pogojih miru.

Velika domovinska vojna je obogatila vojno spretnost s številnimi novostmi. Borbene izkušnje, pridobljene na bojnih poljih, so zakladnica za vežbanje in vzgajanje čet. Zato je potrebno vsa pripravljena izvajati na temelju spretnega uporabljanja izkušenj iz pretekle vojne. Te izkušnje je nujno potrebno prav tako vsestransko izkoristiti za teoretično vzgajanje oficirskih kadrov in za nadaljnji napredek sovjetske vojaške znanosti. Treba se je zavedati, da se vojna spretnost neprestano in hitro razvija. Rdeča armada ne sme korakati samo sporedno z razvojem vojne spretnosti, ampak jo mora tudi naprej razvijati.

Rdeča armada ima v svoji oborožitvi prvovrstno tehniko, ki je temelj njene borbene moči. Treba je to tehniko odlično poznati, ravnanje z njo večje in jo čuvati kot zenico svojega očesa. Uspehov v urjenju in vzgajanju si ni mogoče misliti brez jeklene discipline in strogega vojaškega reda, a ohraniti to je najvažnejša dolžnost celokupne armade. Opora discipline in reda morajo biti v prvi vrsti naši komandni kadri, vključno vodniki in podoficirji, ki so najbližji in neposredni predstojniki in vzgojitelji rdečearmejscev.

Borci, oficirji in generali Rdeče armade imajo velike zasluge pred ljudstvom in domovino, toda to ne sme privedi do domisljivosti in do nedelavnosti. Ne se ponašati s svojimi zaslugami, ampak zavestno izpolnjevati zapuščeno dolžnost ter dati vse sile in znanje za dobro Rdeče armade — glejte, to se zahteva od vsakega sovjetskega borca.

Tovariši rdečearmejski in mornarji Rdeče mornarice, podoficirji, oficirji in generali!

V imenu sovjetske vlade in naše Komunistične partije vas pozdravljamo in vam čestitam k 28-letnici Rdeče armade.

Da bi se poudaril dan Rdeče armade, ukazujem:

Danes, 23. februarja, se mora v prestolnici naše domovine — Moskvi in prestolnicah zveznih republik ter mestih — herojih Leningradu, Stalingradu in Odesi izstreliti v pozdrav 20 topniških strelcev.

Zivela naša zmagovita Rdeča armada!

Zivela naša zmagovita Vojna mornarica!

Zivela naša slavna Komunistična partija!

Zivelero veliko sovjetsko ljudstvo!

Zivela naša močna domovina!

Sovjetski poslanik Sadčikov

se je poslovil od Jugoslavije

Poslanik Sovjetske zveze Sadčikov je prišel v Jugoslavijo takoj po osvoboditvi. Mudil se je tam nad leto dni. V tem času je prišel v stik tudi z jugoslovanskim ljudstvom in ne samo s poklicnimi zastopniki ljudstva. Med enim in drugim si je pridobil mnogo simpatij.

Predno je odpotoval, je imel na zemunskem letališču nagovor v slovo od predstavnikov FLRJ, ki so se prišli posloviti od njega.

Rekel je navzočim: »Zapuščam vašo lepo in junaško deželo. Tu sem našel mnogo dobrih in iskrenih prijateljev ter sem vzljubil vaše ljudstvo. Kot sovjetski poslanik sem se vedno trudil, da bi vašemu ljudstvu čim prej pomagal na trdne noge. Ko zapuščam to lepo deželo, želim, da bi vaše hrabro ljudstvo in vaša lepa dežela dosegla uspehe v miru, kakor sta jih v vojni, v kate-

ri smo se skupno borili proti skupnemu sovražniku.»

Odgovoril mu je podpredsednik zvezne vlade Edvard Kardelj s sledečimi besedami: »Iskreno obžalujemo, da zapuščate našo deželo. Ko se poslavljam od vas, se vam v imenu narodov Jugoslavije, v imenu naše vlade in vseh nas prisotnih zahvaljujemo za vse, kar ste napravili za našo deželo, za naše ljudstvo kot visoki zastopnik bratske Sovjetske zveze. Prav tako in z isto iskrenostjo se vam zahvaljujem tudi osebno za pomoč, ki ste nam jo nudili in pomagali takrat, ko je bila najnujnejša, v dneih, ko se je ustvarjala naša mlada FLRJ. Ko končavam teh nekaj besedi, se vam zahvaljujem še enkrat najiskrenejše, ker vam ne morem nič lepšega povedati. Želim vam srečno pot in mnogo uspeha pri vašem delu in upam, da nas boste zopet posetili kot naš dragi gost.

Pregled svetovnih dogodkov

Usmrtitev republikankih prvakov v Španiji

Franco je pridobil na drznosti,
dočim so demokracije neodločne

Nedavni dogodki so poslabšali položaj v Španiji. Franco izziva demokratično Evropo. Dal je usmrtiti španskega rodoljuba Cristina Garcia in 9 njegovih tovarišev. Pomisliti je treba, da je Francija uradno intervenirala pri španski vladi za pomilostitev. Kot je znano, se je Garcia boril skupno s francosko vojsko za osvoboditev Francije.

Zaradi tega madridskega zločinca je v Franciji veliko ogorčenje. Na protestnih zborovanjih in konferencah v Parizu zahtevajo prekinitev vseh stikov s Franco. Franco je ponovno dobil zaupanje vase, ker smatra, da se bodo Velika Britanija in Združene države Amerike kljub svojim kritikam napram njemu omejile

samo na to, da v neki meri ohrabijo Don Juana. Angleška vlada se ne briga za Franca, vendar je, kot se zdi, sklenila, da zaradi njegove odstranitve izkaže podporo Don Juanu. Prej ali slej bo prišlo do strašne revolucije, a v tem trenutku se bo svetovna javnost povsod odločno opredelila za upornike.

Tragično bi bilo — tako piše »News Chronicle« — ako bi se takrat katerakoli britanska vlada postavila na stran monarhije. Prav tako bi bilo tragično, ako bi angleška politika nevmešavanja pustila Franca na oblasti, ker so sedanji diplomatski in gospodarski odnošaji z njegovim režimom izredno pomembna intervencija v njegovo korist.

Izidi volitev v Belgiji

V preteklem tednu so bile volitve tudi v Belgiji. Volivni izidi so ti-le: (Prvi podatki) Krščanska socialistična stranka je dobila 90, socialisti 69, komunisti 25, liberalci 17, belgijska demokratska unija 2 mandata.

Volitve so zvišale demokratično večino v parlamentu za okrog 20 poslancev v primeri z zadnjim parlamentom. Takoj se spozna, odkod je prišla utrditev položaja krščanske socialistične stranke; utrdila si jih je z glasovi pristašev bivših belgijskih fašističnih strank.

Ni čuda, če ni prišlo v Belgiji do izrazite zmage demokratičnih sil. Glavni vzrok je v neenakem ali bolj rečeno razdvojenem stališču, ki ga imajo demokratične stranke do važnih notranjepolitičnih vprašanj. In sploh pomanjkanje enotnega in skupnega na-

stopa demokratičnih strank v vseh važnih vprašanjih je onemogočilo demokratičnim strankam odločnejšo zmago.

Značilno je, da je reakcija zabeležila okrepitev svojih sil posebno v pokrajinah, kjer so prej rekisiti zbirali svoje volivne množice. To je jasen dokaz, da so tam še neuničena profašistična gnezda. Socialisti in komunisti so zmagali v Valoniji.

Po prvih volivnih rezultatih iz Belgije nista niti levica niti desnica dosegli absolutne večine. Po zadnjih vesteh kažejo napredek katoliki, ki so si pridobili 100 mest več kot pred vojno, medtem ko je ostal položaj socialistov neizpremenjen. Liberalci so nazadovali, medtem ko so komunisti povečali število svojih poslancev od 28 na 58.

Razvoj narodnega gibanja v Egiptu

Pretekli teden so zahtevali demonstranti v Kairu umik britanskih čet iz Egipta. Prišlo je do krvavih spopadov med mirnim egiptovskim prebivalstvom in angleškimi četami.

Dokler je trajala še vojna je bilo za egiptovsko ljudstvo upravičeno bivanje tujih čet v Egiptu. Sedaj ni to dejstvo več opravičljivo. Ni več nemške nevarnosti, ki je ogrožala področje sueskega kanala. Narodni, ki so dosegli zmago nad silami agresije v Evropi in Tišem oceanu, pripadajo sedaj mednarodni organizaciji, ki ima za načelo vzpostavitev prijateljskih odnosov med narodi na podlagi načela enakopravnosti in samoodločbe narodov.

Zato zahteva sedaj Egipt narodno svobodo in Egipčani odpoklic angleških čet, revizijo pogodbe iz leta 1936 ter združitve Nilove doline s priključitvijo Sudana k Egiptu.

Ze lani je poslala vlada Nokraši paše Veliki Britaniji noto, v kateri zahteva revizijo pogodbe iz leta 1936. A wafdistična stranka je označila to noto kot boječo in nasprotno povojnemu razpoloženju Egipta. Izdala je poslanico, v kateri je med drugim poudarila, da sta konec vojne in statut Združenih narodov povzročila, da je navzočnost angleških čet v Egiptu odveč.

Po demisiji vlade Nokraši paše ima Egipt novo vlado Sidki

paše. Ta si je zadala nalogo, da naveže zopet pogajanja z angleškimi zastopniki.

Vsi iskreni demokrati sveta so na strani egiptovskega ljudstva,

ki ima sedaj, po končani vojni, pravico, da se razveljavijo vse omejitve njegove neodvisnosti in suverenosti.

Svečan prenos narodnega heroja

Janka Premrla - Vojka

Mila vipavska zemlja je sprejela v svoje naročje največjega sina Primorske, narodnega heroja Janka Premrla - Vojka.

Kakor je bila v legendarnih letih našega narodno osvobodilnega upora 1942 - 1943 Vipavska dolina in vsa Primorska prepojena borbenega in herojskega duha slavnega partizana Premrla, tako je bila v nedeljo zopet prežeta hvaležnosti in zmagoslavja nad svojim junakom, ki je s krvjo pokazal pot v svobodo in srečno bodočnost.

Ze v zgodnjih urah se je silna množica zbrala ob krsti Vojka, ki je bila postavljena na katafalk na prostranem polju ob cesti med Vipavo in Št. Vidom. Vse naokoli je ležala še megla, na obronkih Nanosa, Angelske gore, Čavna, po vipavskih in štjaških gričih. Povsod tod je Vojko sejal strah med fašiste in vžigal ljutenje upora med primorskim ljudstvom.

Okrog veličastnega katafalca so bile razporejene nepregledne vrste vencev, žalnih jugoslovanskih, slovenskih in italijanskih zastav s peterokrako zvezdo, ki so jih prinesle delegacije iz vseh strani Julijske krajine, od Tolmina in Bovca, iz Brd in daljne Istre, iz Trsta, Gorice, Tržiča, Krasa, itd.

Postrojeni vodi Jugoslovanske armade so vršili častne vojaške dolžnosti. Sledili so verski obredi, nakar je komandant IV. Armade, generallajtnant Danilo Lekič v imenu predsedstva Ljudske skupščine FLRJ poklonil Vojkovim staršem odlikovanju narodnega heroja, največje priznanje, ki ga domovina nudi svojim najboljšim sinovom. Komandant Lekič je rekel, da je to obenem hvaležnost, ki ga daje domovina vsemu primorskemu ljudstvu za njegovo plemenito osvobodilno borbo zoper tiste, ki so nas zasužnjevali in tlačili.

Iz tihega širokega polja, ko še ni zasijalo jutranje sonce, je z donela v višave pesem združenih primorskih pevskega zborov »Gozdič je že zelen...«. Po žalnih obredih se je razvil sprevod v vas Št. Vid. Slovenska in italijanska zastava z rdečo zvezdo, zastave bratstva primorskega ljudstva, so šle na čelu spreveda, ki se je vil v nepregledni dolžini od vipavskega letališča tja do Št. Vida, v osmeroredih, skozi vrsto prekrasnih slavolokov, na katerih so žarele lučke in peterokrake zvezde. Na slavolokih so se odražale slike junaka Vojka. Vzlošč vse ceste so vihrale narodne zastave na visokih smrekovih drogih.

Za godbo, pevskimi zbori in venci je četvorica konj peljala krsto. Za njo so šli duhovščina in žalujoči starši, bratje in sestra ter sorodniki. Spremljali so jih podpredsednik vlade ljudske republike Slovenije, predsednik PNOO za Slov. Primorje in Trst,

komandant IV. Armade ter drugi vojaški in civilni zastopniki.

Na pokopališču v rodni vasi sta se od Vojka poslovila njegova soborca in tovariša iz prvih dni vstaje na Primorskem, Branko Babič in polk. Albert Jakopič - Kajtimir. Združeni pevski zbori so zapeli »Žrtvam«, godba pa je zaigrala žalostinko. Množica se je nato podala v bližino požganega Vojkovega doma in sicer pred šolo, ki je postala »Dijaški dom«, posvečen spominu narodnega junaka. Združeni pevski zbori so zapeli »Pesem o svobodi«, nato je predsednik PNOO, tov. Bevk, odkril spominsko ploščo na »Dijaškem domu« ter odredil enominuten molk. »Spominska plošča« — je dejal tov. Bevk — »bo pričala še poznim rodovom, v kateri vasi se je rodil največji primorski junak, ki je pokazal primorskemu ljudstvu, kako se je treba boriti za svobodo in ki je za to svobodo tudi daroval svoje življenje«. Mladi soborec Vojka, eden izmed redkih preostalih, je podelil materi junaka sliko sina, za kar se mu je ona ganljivo zahvalila. Drugi Vojkov soborec, major Stanko Jež, pa je izročil žaro s prstjo z Vojkovega groba delegaciji, ki jo bo ponesla maršalu Titu.

Tov. Eugenio Laurenti, tajnik pokraj. odbora SIAU, je v svojem spominskem govoru dejal, da kljub temu, da smo se tu zbrali v počastitev revnih zemeljskih ostankov, živi vendar duh narodnega junaka med nami. Ljudska armada je sprejela v dediščino njegovo orožje in z njim prinesla svobodo vseh Julijske krajini in Trstu. S tem orožjem se vsi poštenci Slovenci in Italijani še nadalje borijo za bratstvo med narodi. To bratstvo med slovenskim in italijanskim ljudstvom Julijske krajine sloni na tako trdnih temeljih, da ga nihče več ne more zrušiti. Zato pa kličejo Slovenci in Italijani tudi s tega mesta, izpred Vojkove spominske plošče, naj se odstranijo s te svetle zemlje, prepojene s krvjo junaka Vojka ter s krvjo tisočev znanih in nepoznanih junakov, vsi ostanki italijanskih in slovenskih fašistov, ki rušijo to bratstvo in sejejo še nadalje razdor in sovraštvo med nami. Ljudstvo ne bo prej odjenjalo, dokler ne bo dobilo zadoščenja za trpljenje in žrtve, ki jih je prestalo v krvavi borbi proti fašizmu, v kateri nam je bil Vojko svetel vodnik. Duh narodnega junaka ne bo našel pokoja niti v objemu rodne zemlje, dokler ne bo uresničen sen štiriletno borbe za našo priključitev k domovini svobodnih narodov, k Federativni ljudski republiki Jugoslaviji.

Narodnega junaka so se spomnili še tov. Regent v imenu KPJK, inž. Aljančič v imenu Poverjeništa PNOO za vzhodno Primorsko ter komandant Vipavskega vojnega področja, major Kodrič. Združeni zbori so zapeli partizansko »Hej brigade...«, nato ob spremljanju godbe himno »Hej Slovani!«. Tako se je zaključila veličastna svečanost v počastitev nepozabnega sina Primorske, Janka Premrla - Vojka.

Za sprejem

mednarodne komisije

Bliza se čas, ko obišče naše kraje komisija, da se na licu mesta prepriča o pravem položaju in da začrta na podlagi svojih nepristranskih ugotovitev mejo med Italijo in Jugoslavijo.

Naše ljudstvo se na ta obisk že pripravja. V goriški okolici so napisali malodane samo slovenski. Naše podeželsko ljudstvo je v tem oziru napravilo svojo sveto dolžnost.

V mestu Gorici zaznamujemo glede napisov lepe uspehe. Toda še vedno so v mestu Slovenci — kakih petdeset jih bo po številu — ki se niso odzvali svoječasnu javnemu pozivu in niso posneli svojih tovarišev. Imajo še vedno samo italijanske napise; ne zavedajo se v tem odločilnem trenutku svoje dolžnosti in obenem svoje odgovornosti.

Tem zamudnikom veljajo te naše besede: Pohitite, preskrbite si slovenske napise in to čim prej, da se bodo člani komisije tudi na lastne oči prepričali o pravem stanju. Kdor pa pojde kljub vsem našim pozivom brezbrizno po svoji poti naprej, največ, da si ga bo ljudstvo dobro zapomnilo. Oprémeljati svoje lokale s slovenskimi napisi, ko se bodo razmere že izpremenile, bo menda le — prepozno.

Ljudstvo, ki prihaja v mesto, naj se prepriča, preden stopi v trgovino, delavnico ali gostilno, o slovenskih napisih. Kdor si slovenskega napisa še ni oskrbel, izpričuje, da ne potrebuje našega denarja in je poleg tega še naš nasprotnik, naš sovražnik.

Delavstvo tovarne Anhovo kaže vedno bolj svojo politično zrelost v enotnosti in bratstvu Slovansko-italijanske antifašistične unije; trdno je povezano v obrambi svojih socialnih pravic v Enotnih sindikatih; stoji tudi trdno na stališču čimprejšnje priključitve k FLRJ.

Tem željam daje danes delavstvo tudi v tovarni viden zunanji izraz. Vsa tovarna je prepleškana z napisi, ki izražajo samo eno misel: za Jugoslavijo.

Svojo zavednost je pokazalo delavstvo tudi pri nabiralni akciji »Partizanskega tedna«; kljub pomanjkanju in nizkim plačam je zbralo lepo svoto 8157 lir za partizanske sirote.

Kakor povsod drugod širom vse Primorske, tako je tudi ljudstvo po raznih vasicah ob Benečiji pripravljeno na sprejem medzavezniške komisije.

V Ligu, Markičah, Zapotoku, Vrtačah in Kostanjevici so zrasli slavoloki; po vseh vseh so napisali, ki zahtevajo, naj bo sleherni kosček naše slovenske zemlje priključen k Jugoslaviji. Vsaka zavedna hiša ima na steni sliko maršala Tita.

Ljudstvo povsod ostro obsoja reakcionarje, ki podpirajo italijansko imperialistično politiko, ki bi nas hotela ponovno zasužnjiti.

V vasi Srednje so imeli prejšnjo nedeljo množično zborovanje in kulturno prireditev, ki je prav lepo uspela. Ob tej priliki so poslali tov. Kardelju v London tole resolucijo:

»Prebivalci iz vasi Srednje v Kanalskem okraju vas iskreno pozdravljamo kot odličnega in vnetega borca za svobodo in našo bodočnost.

Prepričani smo, da boste na mirovni konferenci zahtevali z vsjo odločnostjo, da se priključi tudi zadnji kosček slovenske zemlje na Primorskem k FLRJ. Trdno stojimo na braniku s krvjo priborjenih pravic; to nam priča tudi naša do tal požgana vas. Nestrpnost pričakujemo dneva, ko bomo skupno in svobodno zaživel v naši prvi domovini, novi Jugoslaviji.

Tudi mala vas Kozaršče se je prebudila, zlasti odkar so se vrnili tovariši iz vojske. Popravili so najpotrebnejše poti, obnovili mlekarno, sedaj urejujejo ljudsko knjižnico in čitalnico.

Pripravljajo se, da sprejmejo na dostojen način mednarodno komisijo, kateri bodo izrazili svoje zahteve in želje. Ker so si s krvjo priborili svobodo, hočejo sami odločiti o svoji usodi. Njihova zahteva je, da se priključijo k materi domovini FLRJ.

To so zaslužili

za svoje izdajalske sestanke...

Domobranski kaplan v Kanalu, F. Felc, se je pred ljudstvom popolnoma razkrinkal in ni čudno, da ga je ljudstvo tako zasovražilo.

Dne 15. t. m. je imel v vasi Morsko zelo važen sestanek s par vaškimi reakcionarji. Ko se je zvečer vračal proti domu v Kanal v spremstvu Znidarčiča Antona, ga je med potjo zadela nesreča oz. kazen, da je nanj priletela raz zida smrdljiva gnojca in oplazila tudi njegovega zveste-

stvom duhovnika Reje in s pomočjo kanalskega kaplana Felca skrbeno pripravljala za javni nastop. Med tem časom so pa bili ponovno razkrinkani na njihovih tajnih sestankih, posebno še kaplan Felc iz Kanala.

V nedeljo, dne 17. febr. t. l. so se končno opogumili ter objavili prireditev v Ročinju. Navidezno je bila to nedolžna prireditev, ki je pa skrivala reakcionarne namene. Pri guvernerju ZVU v Kanalu so se predstavili kot »katoliška narodna mladina«, narodni v toliko, da niso videzno nikjer pokazali svoje narodnosti. Po celi Soški dolini so razglasili to prireditev, da se je lahko pritepla skupaj pečica ljudi, ki je zasedla nekaj prostora v dvorani, ostalo pa so zasedli zavedni ljudje, ki jih je tudi zanimala ta prireditev. Ko se je v dvorani pojavil kaplan Felc iz Kanala in župnik iz Gorenjopolja Zavadlav, jih je ljudstvo sprejelo z žvižganjem in vpitjem: »Dol z reakcionarji«. Zraven je prišla tudi zavezniška policija iz Volč, ki je s puškami zavzela svoja mesta v dvorani in pred dvorano. Ko se

plašno razbežala domov, osramočenoma radi njihove prireditve, ki se je spremenila v manifestacijo za maršala Tita, za priključitev k FLRJ. Ta dogodek naj bo opozorilo vsem tistim izvržkom: četudi jih bo ščitila kakršnakoli policija, jim bo ljudstvo, prekaljeno v borbi in trpljenju, znal vedno preprečiti vse podle namene, ki so naperjeni proti svobodni primorskega ljudstva.

Brda

Dne 13. februarja se je zbralo 37 mladincev in mladink iz Šmartnega, Vrholjca in Breg-Krasno ter mladinci iz pevovodskega tečaja, ki se vrši v Kojskem. Skupno so šli na delo, da nabavijo drva za pevovodski tečaj.

Prepevajoč borbene pesmi in nasmehnjени obrazov so krenili na visoke briške planine, tam razvili zastavo, ki je vihrala celi dan, ter pričeli navdušeno z delom. V dveh urah in pol so pripravili 40 kv. drv.

Tudi mladina iz Gonjač in Breštja je pripravila v udarniškem delu 24 kv. drv, ki so namenjena mladinskemu tečaju.

Iz naših krajev

je pričela prireditev, so se čuli v dvorani vzkliki Titu, Stalinu in FLR Jugoslaviji. Mladina je dvignila našo zastavo in sliko Tita, temu so sledili aplavzi, tako da je bila dvorana kmalu prepोजना duha osvobodilne borbe. Zavezniška policija je pokazala, da ščiti belogardiste, ker je hotela preprečiti zavednemu ljudstvu, da bi razobesilo svoje zastave. Neki civilist se je drznil celo zmečkati in iztrgati iz rok neki mladinki sliko Tita, kar je izzvalo med prisotnimi splošno ogorčenje. Belogardistična prireditev sploh ni več mogla priti do izraza, ker se je čulo le »Živel Tito«, »Živel Stalin, FLRJ« in »Dol z reakcij«. Policiji nikakor ni uspelo umiriti ljudstva, še manj pa odstraniti naše zastave. Ob tej priliki je neka tovarišica spregovorila nekaj besed v pomiritev ljudstva in v obsodbo reakcionarnih namenov. Napram njej so odurno nastopili policisti ter jo nasilno odpeljali iz dvorane, jo potisnili na »jeep« ter jo odpeljali v Kanal na policijo. Ob tej priliki je ob prisotnosti aretirane tovarišice neki policist žalil znak maršala Tita, ki ga je ta nosila na prsih. Po intervenciji gospoda guvernerja iz Kanala je bila ta izpuščena. Medtem je bila prireditev v Ročinju končana ob velikem hruju ljudi. Ko se je na vratih pojavil kaplan Felc, so ljudje navalili nanj, samo zavezniški policiji se ima zahvaliti, da ni ljudstvo obračunalo z njim, kakor zasluži vsak narodni izdajalec. Peščica reakcionarjev se je

Biljana

Naše prosvetno društvo »Lipa« je priredilo dne 2. febr. t. l. spominsko svečanost za padlimi partizani na domačem pokopališču. Grobove je blagoslovil domači župnik, venci so bili položeni na gomile, domača godba in pevci po so se oglasili z žalostinkami. Komemoracija se je nato nadaljevala v društveni dvorani z govorom in primernimi deklamacijami. Ob tej priliki se je vas odvolžila padlemu borcu Joškotu Kožlin s tem, da je pijonirka Tončka deklamirala žalno pesmico, ki jo je napisala neumorna vaditeljica Marica Prinčič.

Naslednji dan se je vršil miting, kjer so društveniki podali ganljiva prizora »Rab« in »Talci«. Sledile so druge točke, izmed katerih so najbolj ugajale: dvošpev sester Zuljan, solospjev ruskih pesmi, katere je zapela tov. Lenka ter šaljivi prizori, katere so pohvalno izvedla domača dekleta.

Društvo je razgibano ter si je s prostovoljnimi prispevki in izkupičkom prireditev nabavilo nov harmonij.

Anhovo

Delavstvo tovarne za cement v Anhovem, ki je bilo pod fašistično Italijo močno zatirano in razdvojen, se je danes vzorno streznilo in postal politično zrelo. V antifašistični organizaciji in v Enotnih sindikatih so včlanjeni vsi, Slovenci in Italijani, z izjemo par zagriženih protiljud-

skih elementov, katere je te dni delavstvo temeljito razkrinkalo. Delavstvo je namreč že delj časa nasledovalo v svoji sredi par reakcionarjev, ki so na vse načine skušali razbiti enotnost delavstva v tovarni. Drznili so se celo blatiti ljudsko oblast, novo jugoslovansko zastavo in voditelja jugoslovanskih narodov. Skupinica, ki ji načeljuje skladiščnik Kos Franc iz Ročinja, je pogosto in skrivaj zahajala v temna zakotja tovarne in tako zanemarjala delo. Kos Franc se je javno izjavil, da je jugoslovanska zastava umazana z rdečo zvezdo, grajal je zadnjo delavsko stavko radi ukinitve »Primorskega dnevnika«. Ko je uvidel, da njegova propaganda za Peterčkovno Jugoslavijo nima uspeha, je začel celo propagirati za staro Avstrijo. Končno je hotelo delavstvo napraviti temu umazanemu rovarjenju konec; dne 16. t. m. se je zbralo v tovarniški menzi ter dokončno razkrinkalo škodljivce in sovražnike delavcev. Kosa Franc so dokončno odstranili iz tovarne, ostalim pa so dali oster opomin.

S to odločnostjo je delavstvo ponovno pokazalo, da ne bo dopustilo pod nobenim pogojem, da bi protiljudski elementi blatili in skrutili to, kar je dalavstvu sveto in kar si je s težkimi žrtvami priborilo.

Benečija

V Benečiji se je stanje poostrolo in je pojačena kontrola o gibanju tujcev in domačinov, ki so pristaši antifašističnega gibanja ter pristaši nove Jugoslavije. Reakcija se pojavlja zlasti v obliki manifestacij. 10. februarja so imeli ozopovci iz vse Benečije veliko zborovanje v bližini Niamis (zapadna Benečija) v smislu povzicanja svoje organizacije. V svoje vrste sprejemajo celo 15 letne fantine.

7. februarja je prišlo iz Šentlenarta 15 ozopovcev in dva karabinerja v Šentpeter ob Nadiži na občino z vozom po orožje. 10. t. m. so prišli ponovno in odpeljali v Šentlenart dva voza orožja.

Ladra-Smasti

V noči 10. februarja so belogardistični zlikovci, ki zahajajo na predavanju belogardista Franca Kranje — ta je bil že dvakrat v norišnici — prilepili na vaški Stenčas dve belogardistični zastavi, ki jih je mladina naslednje jutro strgala in poteptala.

V teh dneh je ves zavedni del vasi na delu, da kar najlepše okraši vas za svečan sprejem medzavezniške komisije. Samo za pletenje vencev je mladina iz Ladri napravila 70 delavnih ur. Dvema potrebnima družinama je dva dni mladina ličkala koruzo in fižol. Mladinci se pripravljajo za kulturne prireditve; po lepo uspeli Prešernovi proslavi nas bodo za pust iznenadili z novo igrico. Tudi naši najmlajši — pionirji — se pripravljajo za nastop na ljudskem odru.

Cronista Sontiacus

Slovenstvo stare Gorice

Ko gre za določitev pripadnosti kakega ozemlja, mečejo kocke in vladajo zanj oblastniki in četrtniki. Kličejo žive in mrtve, največ krive priče, in zapisujejo krvavo pravdo rodovom, ki so že stoletja trpeli pod žuljevim jaromom.

Zdaj je tudi za nas ob Soči, rojaki moji, kazalec na tisti minuti, ko moramo tudi mi »izlajati naše pismo« starih pravic. In to v imenu božjega, človeškega in naravnega prava! Komur ni tega mar in komur je mar, da ne bo »Soča spet krvava tekla«, mora vse svoje dati, da pove:

...tukaj prebiva od davna moj rod, če ve kdo za druž'ga, pove naj, od kod!

Zadnji pot ste nemara brali na tem mestu o rojstni listini naše prestolice ob Soči iz l. 1001. Iz nje ste brez dvoma povzeli, da so že tedaj ta kraj imenovali »v slovensčini GORICA«.

Pred mano pa leži danes kup orumenelih listin, ki izpričujejo, da so bili naši predniki ne samo v okolici Gorice, marveč v mestu samem že pred davnimi stoletji. Pisani dokumenti so to, uradno potrjeni, podkrižani in podpčateni. Ni nas torej šele stara Avstrija pošiljala sem kot čuvaje svojih železniških prog, še manj je tu govora o kakem umetnem priseljevanju; ne, Slovenci so se po naravnem razvoju naselili ob Soči tudi tam, kjer bi ali bodo kake komisije šele svetile, ali najdejo kakega Slovenca.

Te listine so iz časov, ko je šlo za ustanovitev goriške škofije. Bilo pa je tako in zato moram

poseči par stoletij nazaj v sivo davino.

Naši dedje so se pokristjaničili z Ogleja sem že v 7. stoletju. Zato si je pa oglejska očaovina tudi prisvajala duhovno oblast nad našimi kraji tja do 18. stoletja. Že prej pa je jela njena posvetna moč bledeti. Najprej so patriarhovo oblast izpodirali goriški grofje. Zgodovina nam našteva več primerov, ko so patriarhi z orožjem branili svojo posest, a so največkrat podlegli. Še bolj pa potem, ko so goriško dediščino prevzeli habsburški gospodari in njihovi namestniki. Ti niso dovoljevali, da bi hodili oglejski cerkveni odposlanci nadzorovat versko življenje v avstrijske obsoške kraje.

Posledica teh prepиров je bilo propadanje verskega in moralnega življenja na Goriškem že v začetku 16. stoletja. Ljudstvo se

je udajalo praznovanju in raznim krivim veram. Prvaški župnik Noctura (Sova) je v farni kroniki zapisal, da se zbirajo mladi in stari na lečkih krajih, se zvijajo v krčih, skačejo, se bičajo in plečejo ter se grozijo, da videvajo Boga in svetnike. Okrog Sv. Lucije so pa hodili čudni romarji in pobirali denar, da bodo zidali kar povsod cerkve in kapele. Ti »štiftarji« in »bičarji« so bili prava prikazen tiste razrvane dobe.

Zato je bilo potrebno priti v okom tem čudnim političnim in nrvnim razmeram. Tako je prišlo do mnenja, da je treba ustanoviti iz razpadajočega oglejskega patriarhata dve škofiji: eno v Vidmu, eno v Gorici. Beneški krog, ki jim je šlo za premoč nad našimi kraji, so se pa močno upirali tej nameri. Dokazovali so — prav kakor danes — da so kra-

(Nadaljuje na 4. strani).

8. marec - mednarodni ženski praznik

Praznik žene, 8. marec, bo letos izzvenel v ogromno in veličastno manifestacijo vseh priborjenih pravic žene, ki je prispevala v tej vojni ogromno k skupni borbi z možem za uničenje fašizma, onega režima, kateri je ženo najbolj ponižal, jo oviral v razvoju, ji vzel vsako možnost enakopravnosti, skupnega delovanja in soodločanja celo pri vprašanih zakona, materinstva in otrok.

Ta praznik so praznovalе žene že pred prvo svetovno vojno, katere krivico so občutile najbolj one, ker so morale oddajati osvajalni vojni svoje sinove in može, ki so se morali na bojiščih boriti za interese drugih, boriti proti samemu sebi, boriti se celo proti svoji družini in otrokom. To so občutile najbolj ruske žene in zato so se takoj odzvale klicu ruskega ljudstva, klicu ruskega delavca in kmeta, klicu Lenina, stopile na ulice ter zahtevale mir, kruh in svobodo. In tako so leningrajske žene kakor tudi žene drugih ruskih mest praznovalе 8. marec v skupni borbi za zrušitev carizma, v borbi proti krivičnemu redu in krivični vojni. In vstala je mogočna Sovjetska zveza, država osvojenih in enakopravnih žene. Te žene so postale vzor in vodilo vsem ženam v onih deželah, kjer je fašizem razširil svoje krepkile in zatiral njihov svobodni in napredni razvoj, omejeval njihove pravice.

Minila je druga svetovna vojna — osvobodila vojna. In letošnji 8. marec bodo žene prvič praznovalе v svobodi. Ta grozna vojna je prepričala vse žene, da sreča posameznika zavisi samo od sreče vseh ljudi in da sreča vseh ljudi je zamčena le v pravi svobodi, demokraciji in enakopravnosti.

Pred kratkim se je končal mednarodni kongres žen, kjer se je ustanovila »Mednarodna demokratična zveza žena«, katera združuje množico ženskih organizacij iz vseh dežel, ki so si postavile enotno nacionalno delegacijo, sestavljeno iz zastopnic vseh dežel, katera danes enotno vodi žensko gibanje.

Žene danes slave zmago nad končano vojno, slave zmago vseh naprednih sil, ki so to zmago izvojevale, vendar, to je dokazal kongres, žene zmaga nad fašizmom ni upijala, dokazal, da se vse te demokratične pridobitve naprednega človeštva ne izvajajo še povsod, kajti resnična svoboda žene je neločljivo združena s pravo demokracijo in obstoja lahko samo v tisti državi, kjer ta demokracija tudi vlada. Enakopravnost žene ne more biti nikdar v oni državi, kjer se ta demokracija skriva pod formalno demokracijo. Zato se danes žene na Primorskem zavedajo pomena praznika 8. marca, vedo, da morajo mobilizirati vse sile, da ohranijo pridobitve naše osvobo-

dilne borbe, zbrati vse moči v boj proti ostankom fašizma, ki poskuša na tem koščku zemlje motiti življenje primorskega ljudstva in uveljaviti svoje nekdanje metode. Nikdar ne bomo dopustile, da bi se nam vzela najmanjša naša pridobitev. Za nami stojijo žene vsega sveta, za nami stoje najbolj napredne žene Sovjetske zveze in Jugoslavije. Zato naj živi 8. marec, dan, kateri manifestira našo voljo in odločnost v poslednjem boju proti ostankom fašizma.

Odgovor „Slov. Primorcem“ od 14. 3. 1946.

Tudi mi... Končno ste tudi Vi vrgli krinko raz sebe in pokazali svoje pravo lice in to v »edinem glasilu naše vere in prave ljubezni do naroda«. Ne interesira me Vaša vera kot taka, ker nisem kompetenten v tej materiji, le pristavil bi, da se večina Vas briga zanjo, kolikor jaz za Kanadske petorčke. Bolj zanimiva je Vaša ljubezen do naroda, le škoda, da je pisec tistega članka pozabil povedati, ali pa hote zamolčal, kakšna je ta Vaša ljubezen do naroda in kje ste jo pobrali. Ravno tako nam je pozabil povedati in pojasniti, katerega kriterija in mere se je držal pri ocenjevanju poštenosti in značajnosti svojih sovaščanov. Naj nam pojasni ta blagorodni pisec, da li je mogoče poštena in značajna osebnost vrlina kolaboracionizma s sovražnikom, narodno izdajstvo, ali pa mogoče pošiljanje ljudi v taborišča gladi in smrti, ali pa mogoče aktivna udeležba v boju na strani nacifašistov proti nam in našim zaveznikom? Ali ni morda bilo bolj pošteno in značajno boriti se za svoj narod, za svojo svobodo in za pošteno plačilo žuljev svojih rok? Da. Vi ste pošteni! Tako pošteni ste, da gredeč skozi vas si ne upate poštenim Volčanom pogledati v oči, ker ste prepričani, da bi sicer morali od sramu svoje oči pokriti; zato nas kaj malo briga, kaj taki ljudje o nas mislijo. Priznamo, da smo mi vsi razen peščice »Vas poštenih in pravih Slovencev« osebno zainteresirani pri novi Jugoslaviji. Mi smo se zanjo borili, mi smo zanjo žrtvovali ogromno številno naše mladine in prelili potoke krvi in to ramo ob rami z našimi zavezniki. Njim ni potrebno objasnjevati naših ciljev, naših teženj in naših namer, saj so bili z nami v najbolj kritičnih trenutkih naše borbe. Pojasniti je potrebno Vam, ker ste bili s tistimi, ki so nam kri sesali toliko let in katerim ste Vi tako zvesto služili celo med poslednjo fazo te žalostne in tragične dobe in jim služite še vedno.

Kaj mislijo pošteni ljudje o nas, o novi Jugoslaviji in maršalu Titu, Vam lahko pojasnijo be-

sede gosp. guvernerja Kanalskega, ki jih je povedal pred par dnevi nekaterim Vam enakim ob priliki afere s Titovo sliko.

Oh, »da bi se Vaše upanje, da se ljudstvo opogumi in da bo tisti par razdiralec miru in roditeljem sovražstva pokazalo, kaj prav za prav misli in hoče«, kaj kmalu uresničilo in pometlo za vselej z Vami. Kak mir bi bil potem!

Kar pa se tiče našega župnika, se z Vami popolnoma strinjamo in tudi z njim, kadar vrši dolžnost božjega poslanca kot učitelj Evangelija in drugih božjih in cerkvenih resnic. Smo pa drugačnega mnenja, ko gre za duhovnega voditelja kakšne reakcionarne skupine.

Na kraju nam pisec očita, da smo proti veri. V pojasnilo in v vednost mu odgovarjam, naj nam drugič navede bolj konkretne dokaze o našem protiverskem delovanju; sicer se pa pisec sam izdaja za doslednega propagatorja macchiavellističnih doktrin, da je za dosego cilja dobro vsako sredstvo. Ne moremo se zadovoljiti z njegovimi šablonskimi in kategoričnimi zatrjevanji o komunistični nevarnosti za vero S tako propagando je opravičeval »pobožni« Goering svoja krvoločna dejanja in dal pomoriti tolike milijonov ljudi, češ da s tem rešuje človeštvo pred komunizmom. Seveda je pri tem mirno ubijal duhovnike in ropal božje hrame.

Otroški vrteci

Leta 1884 je bil ustanovljen prvi slovenski otroški vrtec v Gorici. Prostora je imel v ulici sv. Klare št. 6.

Prva voditeljica je bila gdč. Leban. V goriški podružnici Družbe sv. Cirila in Metoda, ki je ustanovila ta vrtec, so bile narodne dame, kakor ge. Pirjevce, Šantelj, Drufoška in druge. V vrtec sta bili dve lepi sobi s prostornim dvoriščem.

Sedaj, ko smo bili toliko let brez slovenskih šol, je neobhodno potrebno, da se taki vrteci zopet ustanove. Mnogi starši, ki so preživeli svojo mladost v fašistični dobi, ne govore z otroci pravilne slovenščine, zato tudi ne utegnejo vzgajati svojih otrok, kakor bi jih želeli.

Je pa še druga okolnost, ki naravnost zahteva čimprejšnjo ustanovitev takih otroških vrtecev. »Lega Nazionale« je začela ustanavljati take vrtece. Njen namen je, da poitalijanci našo dečo. Njena podružnica že deluje v Gorici. Po zasedbi naših krajev od strani italijanskih oblasti je prenehala »Lega Nazionale« s svojim delovanjem. Njeno delo, raznarodovanje tuje deče, je postalo pač nepotrebno, saj je država sama prevzela ta njen delokrog in je imela v ta namen na razpolago vsa drugačna sredstva.

Naše oblasti se opozarjajo, naj

čimprej poskrbe za dobro domačo vzgojo naših malčkov in naj ustanove v vsaki mestni četrti vsaj po en otroški vrtec. S tem razbremene matere, ki so prav tedaj drugod zaposlene in preobložene s hišnim in drugim delom, in dajo mladini, ki je naša bodočnost, prvo, pravo, narodno podlago.

Modra galica za zimsko škropljenje

Statistični gospodarsko - poljedelski urad za Goriško področje (S.G.P.U.G.) javlja, da so dospele prve pošiljke modre galice, ki jo je preskrbel ZVU.

Okrožni kmetijski odbor je ukazal 170 stotov omenjene modre galice za sadjerejce, da jo bodo uporabili za zimsko škropljenje. Vse deležnike vabimo, naj se predstavijo na pristojne urade S.G.P.U.G., kjer bodo prejeli nakazila za dvig modre galice in sicer 100 gramov za vsako deblo sledečih sadnih dreves: slive, češnje in breskve. Vsi sadjerejci, ki bivajo v goriški in šmartnarski občini in v okrajih Kanal, Komen in Miren, se morajo obrniti na občinski urad S.G.P.U.G. v Gorici, Korzo Roosevelt št. 5, II nad., ostali, iz občine Dolnje in Dobrovo naj se obrnejo na občinski urad S.G.P.U.G. v Krminu.

Razdeljevanje deteljnega semena

Z zneskom, ki je na razpolago Okrožnemu kmetijskemu nadzorništvu, bo dana možnost za razdelitev omejene količine deteljnega semena z odbitkom 50 lir na prodajni cenji za kilogram. Po tej cenji se bo lahko dvignilo seme, za vsako kmetijo samo do 5 kilogramov.

Vsi kmetovalci, ki se nameravajo okoristiti s tem popustom, naj se obrnejo na Kmetijsko nadzorništvo v Gorici ali na njegove pomožne urade v Gradišču in Krminu, kjer jim bodo izdana potrebna nakazila, dokler se ne izčrpa razpoložljivi znesek.

Planinski večer

Slovensko planinsko društvo v Gorici priredi v nedeljo, dne 3. marca 1946, v dvorani Ljudskega doma PLANINSKI VEČER.

Vstop le z vabilom, katerega se dvigne na Korzu Verdi št. 5.

Narodne in planinske noše dobrodošle!

Darujte za Ciskovni sklad „Soškega tednika!“

IZHAJA ENKRAT NA TEDEN — Urednik: J. KRISTIJAN BAVDAŽ — Za list odgovarja: ALOJZ BUDIN — Uredništvo in uprava: GORICA, „Ljudski dom“ pritličje — Izdaja lista je odobrena od A. I. S.

Tisk KATOLIŠKE TISKARNE v Gorici — Najemnik: „Primorski dnevnik“

Občni zbor „Kmečke banke“

»Kmečka banka« r. z. z o. z. v Gorici vabi vse člane na redni oziroma izredni občni zbor, ki se bo vršil v bančnih poslovnih prostorih v Gorici, ulica Carducci št. 14, dne 11. marca t. l. ob 8.30 uri s sledečim dnevnim redom:

1) Poročilo načelstva. 2) Poročilo nadzorstva. 3) Odobritev bilance za leto 1945. 4) Sprememba združenih pravil. 5) Slučajnosti.

V slučaju nesklepčnosti občnega zbora ob določeni uri, se bo vršil občni zbor eno uro pozneje ob vsaki udeležbi članstva. — Načelstvo.

Dve kmečki hiši na prodaj

V Štandrežu pri Gorici ugodno prodam dve kmečki hiši z gospodarskimi poslopji, dvoriščem in vrtom. Poizvedbe pri našem uredništvu.

Sadjerejci!

Razna cepljena sadna drevca jabolk, hrušk, češpelj in breskev dobite v drevnici Antona Štekarja, Števerjan (Brda).

Kdo da kmetijo v najem?

Mlada družina išče primerno kmečko posestvo, v bližini Gorice. Ponudbe poslati na naše uredništvo.

Služboišče

Mladenič 19 let sar, ki govori slovensko, francosko in nemško, bi rad stopil kot vajenec v mehanično delavnico. Ponudbe na Ivan Hvalica, Kanal ob Soči.

DARILA

Prosvetno društvo »Naš prapor« iz Pevme je darovalo 2000 lir — »Za našega dijaka«.

ZAHVALA

Ob prebridki izgubi nadvse ljubljene očeta

Henrika Sosol

se zahvaljujemo pevskemu zboru Pevma-Oslavje, oseboju Katoliške tiskarne, družini Perat, vaščanom in vsem onim, ki so na kakršenkoli način izrazili sočutje pri tej težki izgubi.

Pevma, 1. marca 1946.

Družina Sosol.

(Nadaljevanje s 3. strani).
ji ob Soči in na Goriškem zgoj italijanski in da mora biti središče cerkvene oblasti na beneškem ozemlju.

Ta spor je povzročil, da so pri konzistorialni kongregaciji sklenili poslati v Gorico posebno komisijo — prav kakor danes — ki naj na mestu preišče razmere in naj med drugim ugotovi, ali so tam tudi Slovenci in kakšna povezanost je med mestom in njegovim zaledjem.

Aprila meseca l. 1588 je kardinal Ludvik Madrucius pisal tržaškemu škofu Nikolaju, naj v ta namen sestavi posebno komisijo. Poleg njega sta bila v komisiji še kancler tržaške škofije Ivan Marija Spatha in javni notar Flaminus Bonius, torej osebnosti, ki so lahko službeno potrdile verodostojnost izjav in imajo potemtakem še današnji dan trdno podlago.

Dne 19. julija l. 1588 (da bomo zgodovinsko točni) je komisija v Gorici zaslišala nekatere vodilne osebe tedanje Gorice: duhovnike, trgovce, plemiče, vojaške osebe in druge. Zastavili so jim osemnajst vprašanj: kakšna je dežela na splošno, mesto, trgovina, pridelki, versko in socialno življenje.

Nas sedaj najbolj zanima osmo (8) vprašanje: katerega jezika ali narečja se prebivalci poslužujejo? Vprašanci so odgovarjali vsak po stopnji svoje izobrazbe. Zato so odgovori na razna vprašanja dokaj različni, vendar se v osmi točki vsi skoraj zlagajo. Prvi je prišel na vrsto goriški arhidiacon Andrej Nepochai (= Nepokoj), doma iz Štanjela na Krasu. Potemtakem je — in to je tudi sam izjavljal — Slovenec. Najvišjo cerkveno oblast v Gorici je imel že v srednjem veku Slovenec. Potrdil je, da prebivalci govore slovenski (»... habitores loqui

scclavonicae...«), da pa tudi nekateri govore italijanski in nemški. To velja za prebivalce goriškega mesta, katerih je bilo tedaj že okrog 6000. O deželi pa sploh komisija ni spraševala, ker je bilo jasno, da so samo Slovenci.

Naslednjega dne je bil klican na zaslišanje baron Franc Dornberg - Dorneck. Ta je tudi odgovoril na zastavljeno vprašanje, da ljudstvo govori slovenski in tudi italijanski (»... populom usi lingua italica, scclavonica...«). Prav podoben odgovor je dal tudi župnik iz Šempetra pri Gorici pironim Catta. Tudi italijanski priseljenc iz Tridenta, meščan Gašpar Bellinus, je izpovedal pod točko osem, da »...cives loqui lingua slavonica...« (... meščani govore slovenski...). Z njim se strinja tudi šesta pričča Jakob Neuhäuser.

Mestni sodnik Ciprijan Coronini in vojaški poveljnik Peter de

Strassoldo tudi izpovedujeta, da »je v tej zemlji v rabi italijanski, slovenski, nemški in latinski jezik«.

IZ vsch izjav, uradno potrjenih, je poslana komisija dobila jasno sliko, da so že pred davnimi stoletji prebivali v mestu Gorica Slovenci in da je vsa okolica samo slovenska.

To slednje dokazujejo med drugim tudi imena prič z Vogrskega: župan Breje Miha, Filip Kosič, Jurij Petrovčič. Pred tržaškega škofa in goriškega nadbijakona so bili poklicani kot prič še: Anton Krševan, župan z Gradišča, Adam Sulič, župan iz Prvačine Jakob Pušec z Gradišča, Sebastijan Cukala in Jurij Furlan, kmeta iz Prvačine. Janez Živc, župan iz Kamenj. Ta izpraševanja so bila l. 1580. Vlekla so se pa še tudi naslednja leta. Vprašanja so se pa tudi ozirala na gospodarske razmere v deželi. Po-

sebnost za Vipavsko dolino so se zanimali, za žitne in vinske cene rebule in terana. Ti dve vrsti vina, prvo belo, drugo črno, sta bili tedaj edini dve zvrsti.

Pri tem popisovanju naletim zopet na dvoje ugotovitev: prva, da so v zapisnikih sama slovenska imena (Boštjan Rebek s Kamenj, Karpelj Pegan, Černigoj, Bajc i. dr. iz Skrilj, neki Luka in Balant Potuslić iz Doblavlj i. t. d.) in da je torej ves teritorij slovenski; drugič pa, da je bilo mesto navezano na dovoz živil iz zaledja.

Torej: brez slovenske okolice ni Gorice, ki je pa že bila, kot je dokumentarično dokazano, že pred tri in pol stoletjem močno slovenska!

Tako torej pričajo za našo pravdo ne le živo življenje in naša kri, marveč tudi orumeneli zgodovinski pergamenti kot mrtvi, a neoporečni naši pričevalci.